GUOVSSO NÁSTI

Guovssonásti arbetar för ett rättssäkert samhälle för alla samer där vår kultur, språk, rennäring och andra näringar får utvecklas i balans med naturen och klimatet.

Guovssonásti viggámuš lea buot sámiide riektesihkkaris servodat mas min kultuvra, gielat, boazodoallu ja eará ealáhusat besset ovdánit luonddu ja dálkkadaga eavttuid mielde.

2021

Samiskt självbestämmande - Sámien jïjtjamierriediebmie

Vår vision är att vi samer själva bestämmer i de frågor som rör oss, vår kultur, språk, egendom, mark och vatten utifrån en fullt erkänd och implementerad urfolksrätt.

Min oainnáhus lea ahte mii sámit, ollislaččat duođaštuvvon ja čađahuvvon eamiálbmotrievtti vuođul, ieža mearridit áššiin mat gusket iežamet, kultuvramet, gielaideamet, opmodahkamet, eatnamiiddámet ja čáziideamet.

Sametinget ska utvecklas från att vara en regeringens myndighet för samiska frågor till att vara en förhandlingspart gentemot regeringen som genom det folkvalda parlamentet driver det samiska folkets frågor framåt. Likadant ska inflytandet stärkas gentemot regioner och kommuner.

Sametingets folkvalda organ ska stärkas. Dess kansli ska tjäna det samiska folket med de resurser och regelverk plenum och styrelse fastställer. Fördelning av medel till samisk verksamhet får inte detaljstyras av regering och riksdag.

Samebyarnas rådighet över mark och vatten ska stärkas och de ska förvalta upplåtelser av jakt och fiske inom Sábmie.

Samefonden överförs till samebyarna och Sametinget och dess ersättningsmedel ska återföras till de berörda skadelidande. Tills dess ska hälften av ledamöterna i Samefonden nomineras av rennäringen.

Rennäringen - Boazodoallu

Vår vision är att rennäringen är stark, hållbar och livskraftig, den bevarar och utvecklar samisk kultur, stärker övriga samiska näringar och främjar naturen och klimatet.

Min oainnáhus lea ahte boazodoallu lea nanus, bistevaš ja ealás, dat bisuha ja ovddida sámi kultuvrra, nanusmahttá iežá sámi ealáhusaid ja lea buorrin lundui ja dálkkádahkii.

Rennäringens lönsamhet och trygghet ska stärkas genom stärkt rätt till mark och vatten och skydd mot exploatering. Juridiska processer för att stärka rennäringens rättigheter ska stöttas. Lagstiftningen ska revideras för att säkra rennäringen enligt internationell urfolksrätt, den samlade skadebilden tas hänsyn till och renskötselns behov respekteras. Renbete och flyttleder ska restaureras.

I renskötselområdet ska samisk rovdjursförvaltning leda till att skadorna anpassas till en nivå som renskötseln tolererar genom författningsändringar och minskat rovdjursantal. Kostnader för skador, inventering och skyddsjakt ska ersättas fullt ut. Varg ska inte finnas i renskötselområdet och skyddsjakt på kungsörn och havsörn ska införas.

Renens välfärd ska säkras. Småskalig renslakt ska möjliggöras, slaktkontroll och besiktningar ska förenklas och anpassas till renskötselns förutsättningar. Stöd ska utformas med hänsyn till att renskötseln bedrivs i karg miljö med klimatändringar, avstånd mellan säsongsbeten och till service och produktavsättning. Start- och investeringsstöd ska vara anpassade för unga renskötare. Rådgivning ska erbjudas inom bl.a. juridik, ekonomi, markexploateringar.

Jämlikhet och jämställdhet – Dásseárvu

Vår vision är att alla samer oavsett kön ska behandlas jämlikt och rättssäkert, där den enskilde inte diskrimineras, där mänskliga rättigheter, bruks- och egendomsrätt respekteras och att det återspeglas i samhällets attityder, värderingar och normer.

Min oainnáhus lea ahte visot sámit beroškeahtá sohkabealis galget gieđahallot ovttaárvosaččat ja rievttalaččat, mas ovttaskas olmmoš ii vealahuvvo, mas olmmošlaš rievttit, geavahan- ja oamastanriekti adnojit váran ja ahte dat boahtá oidnosii servodaga oainnuin, árvvuin ja njuolggadusain.

Sametinget ska arbeta för att öka jämställdheten i det samiska samhället. Kortsiktigt genom attitydförändrande insatser och stöd riktat till olika samiska organisationer och aktörer – för utbildning, information och samtal om jämställdhet och vikten av bred kompetens – för utveckling av mentorskap och stärkande nätverk för den enskilde – för synliggörande av förebilder och goda exempel på jämställdhet samt – för att skapa jämlika förutsättningar för unga som vill etablera sig inom traditionella näringar.

Långsiktigt ska insatser genomföras för att stärka och utveckla det samiska samhällets värderingar och normer. De traditionella näringarna ska stärkas generellt för att skapa förutsättningar för både män, kvinnor och icke-binära att fortsätta arbeta och etablera sig inom näringarna och därigenom utöka jämställdheten. Specifikt ska andelen kvinnliga utövare inom näringarna öka. En jämnare fördelning ökar möjligheten och intresset för kvinnor att etablera sig och engagera sig inom näringarna.

Sametinget ska arbeta för en jämlik behandling av alla människor och för att öka samers aktiva deltagande i folkvalda organ. Rasism i alla former gentemot samer och inom samiska grupper måste upphöra. Allmänhetens, myndigheters och beslutsfattares kunskap om Sápmi och samiska förhållanden måste höjas genom riktade instaser.

Lagar och förordningar, t.ex. rennäringslagstiftningen, ska ses över för att reflektera det samiska samhällets värderingar och normer, öka jämlikheten och stävja rasism mot samer.

Samisk rätt till mark och vatten - Saemien reakta eatnamasse jïh jaavran

Vår vision är att den samiska urfolksrätten till mark och vatten är fullt erkänd, skyddad i lag och likställd med egendomsrätten.

Mijjen ulmie saemien aalkoe-aalmetjireakta eatnamasse jïh tjaatsan tjoevere årrodh seamma goh aajtereereakta jïh laantelaakese tjaalasovvedh.

I hela Saepmie ska renskötseln och samiska naturnäringar ha starkt skydd mot intrång och skada.

Lagstiftningen ska revideras i enlighet med Högsta domstolens senaste domar om samisk rätt till mark och vatten.

I författningar bör finnas regler som klargör innebörden av samisk rätt till land och vatten och förhållandet mellan denna och egendomsrätten. Dessa ska beskriva hur den samiska bruksrätten och förvaltningen konkret kan utövas och tillförsäkras de som har renskötsel, fiske, jakt, slöjd och andra naturnäringar som huvudsaklig försörjning.

Bland annat lagstiftning gällande nöjeskörning med skoter och terrängfordon, skogsbruket, naturnära turism, exploateringar och upplåtelser av jakt och fiske behöver justeras i enlighet med urfolksrätten.

Samiska språk - Sáme giela

Vår vision är att de samiska språken är levande, att samiska används fullt ut av alla samer och att de samiska språken skyddas och främjas av samhället.

Mija visjuvnan sáme giela lä viessomin, gájk sáme idni sáme gielajt ållásit ja se-brudak várrjala ja åvdeda sáme gielajt.

Samiska språkrättigheter ska förtydligas och upprätthållas genom en samisk språklag samt resurser och möjlighet för samerna och Sametinget att utveckla språket.

Vi vill stärka samiska barns möjligheter till undervisning i samiska i förskola och skola särskilt genom starka utbildningsmodeller, t.ex. språkbad och språk-nästen, och utökad undervisningstid i samiska. För att möjliggöra det behövs det fler förskollärare, lärare och andra språkarbetare med samiska språk- och kulturkunskaper.

Vi vill skapa förutsättningar för en fungerande utbildning i samiska från förskola

upp till högskola. Ekonomiska stödformer för utbildning i samiska ska utökas, t.ex. genom stipendium och studiestöd. Möjligheten för vuxna att lära sig samt utveckla sin samiska ska utökas. Traditionella språkarenor ska stärkas, bl.a. genom mentorskap.

Kunskaper i samiska och samiska förhållanden ska vara meriterande för anställningar i det samiska samhället för att skapa plats åt oss samer, vårt språk och vår kultur inom myndigheternas verksamheter.

Duodji - Duöjjie

Vår vision är att duodji har ett starkt juridiskt skydd, är ett levande kulturuttryck och en välmående näring där alla former av duodji står sig lika starka.

Min oainnáhus lea ahte duojis lea nanu lágalaš suodji, lea ealás kulturvuohki ja várris eláhus mas visot iešguđetlágan duodjevuogit leat seamma nannosat.

Duodji, samisk design och konsthantverk ska få ett starkare lagligt skydd så att icke-samiska aktörers exploatering av samisk kultur motverkas, t.ex. genom stärkta certifieringsordningar och skydd av traditionella samiska former, mönster och symboler.

Vi vill skapa förutsättningar för duojárat (samiska slöjdare) att utveckla sin organisering för att stärka duodji utifrån deras behov och önskemål.

Stödformer som t.ex. startstöd och investeringsstöd måste anpassas till duodjinäringens förutsättningar. Vi vill stärka och utveckla långa och korta duodjiutbildningar för att möjliggöra att fler tar tillbaka sitt kulturarv. Fler stödformer för duojárat behövs, t.ex. rådgivning, korttidsstudiestöd och fler stipendier.

Klimat och miljö – Dálkádahkka jah bïjruos

Vår vision är en livskraftig och hållbar miljö där all användning av mark och vatten i Sábmie tar socialt, ekonomiskt och ekologiskt ansvar för att bibehålla den biologiska mångfalden och stävja klimatändringens effekter utifrån ett fritt och informerat förhandssamtycke från samiska näringar och samhälle.

Min oainnáhus lea ealás ja bistilis biras mas visot eanan- ja čáhcegeavaheapmi Sámis váldá sosiálalaš, ekonomalaš ja ekologalaš ovddasvástádusa vai biologalaš girjáivuohta bisuhuvvo ja dálkkádatrievdadusaid čuohcamušat hehttejuvvojit sámi eláhusaid ja servodaga friddja ja diehttevaš ovddalgihtii mieđihemiin.

Samiskt deltagande i det globala klimatarbetet ska stärkas. Naturens betydelse för samiskt levnadssätt, tankesätt, traditionell kunskap, kultur, språk och näringar innebär att hela samhället måste göra stora insatser i klimatarbetet och i skyddet av miljön i Sábmie. Samernas värderingar, traditionella kunskaper och metoder för resurshantering kan bidra till att främja en miljöanpassad och hållbar utveckling. Sametinget ska arbeta för att samiska organisationer och aktörer stärker sitt miljöarbete.

Lagstiftningen måste ändras så att samisk rätt till mark och vatten respekteras. Principen om urfolkens rätt att säga ja eller nej till exploateringar ska gälla. Skogsbruket ska fullt ut respektera rätten till renbete och bedrivas på ett natur- och miljövänligt sätt som möjliggör renskötsel och för att klimatförändringarna ska minskas. Redan gjorda markintrång ska restaureras för att göra renbetesmarker mer sammanhängande och därmed renskötseln mer klimatsmart.

Utbildning och forskning – Ööhpehtimmie jïh darhkeme

Vår vision är att utbildning och etiskt godtagbar forskning utvecklar samiskt vetande, levnadssätt, samhälle och den enskilda samiska individen i enlighet med urfolksrätten.

Mijjen vääjnoe: ööhpehtimmie etihke jïh dåhkasjadteme darhkeme, galka saemien maahtoem evtiedidh, mijjen jielemem, seabradahkem jïh saemide goh indivijde aalkoe-almetjireaktaj muhteste.

Sametinget ska agera för att kommuner, myndigheter och regering ser till att alla samer får en god och ändamålsenlig utbildning anpassad till samiska förhållanden från förskola till högskolenivå. Sameskolstyrelsen ska utvecklas till ett nav för samisk utbildning. Dess undervisning och organisation ska utökas för att stärka samisk utbildning och ge expertråd och stöd till andra skolhuvudmän. Undervisning ska kunna bedrivas helt på samiska. Fler samiska lärare ska utbildas genom särskilda stöd. Fler samiska läromedel ska produceras, också för modern teknik.

De ska utvecklas på alla samiska språk för förskola upp till högskolenivå.

Samernas utbildningscentrum ska bli central i vuxenutbildningen för samer och bör också erbjuda ett helt samiskt gymnasieprogramalternativ. En samisk institution för studier på högskolenivå ska etableras på svensk sida.

Samiskt inflytande i all forskning som berör samer ska säkras. Den ska prövas etiskt av organ representativa för det samiska folket. Samisk synsätt och representation ska ingå i beslutsprocesser om prioritering, finansiering, utformning, genomförande och publicering av forskning, som ska ske i samverkan med det samiska samhället. Insatser behövs för att stimulera etableringen av samiska forskare och forskningsmiljöer. Samisk traditionell kunskap ska respekteras och ingå i forskningen.

Samers lika värde som folk och individer

Sámit – seammá árvu olmmožin ja álbmogin

Vår vision är att alla samer kan leva på ett samiskt sätt, förverkliga sina samiska intressen och föra sin kultur och näring vidare till nästa generation.

Min oainnáhus lea ahte visot sámit galget sáhttit eallit sámi vugiin, dahkat iežaset sámi beroštumiid duohtan ja láhčit iežaset kultuvrra ja ealáhusa boahtte buolvvaide.

Svenska staten ska uppfylla sina folkrättsliga åtaganden gentemot samerna enligt FN:s deklaration om urfolks rättigheter och genom sina institutioner och verksamhet stödja samers möjligheter att behålla och utveckla sin kultur och identitet. Allmänhetens, myndigheters och beslutsfattares kunskap om Sápmi och samiska förhållanden måste höjas.

Den samiska sanningskommissionen ska ges tillräckliga statliga resurser och befogenheter för en uttömmande skriftlig och muntlig dokumentation från samer om begångna övergrepp och förhöra nu ansvariga i offentlig verksamhet. I en följande försoningsprocess ska övergrepp och brott prövas och fördömas samt återgäldande insatser genomföras.

Anne Madeleine Kuhmunen

35 år, tf. förskolerektor i Arjeplog, renägare i Luokta Mávas sameby och egen företagare. Renskötsel, duodji, språk och utbildning samt bevarandet av våra traditioner är viktiga frågor för mig.

Marita Stinnerbom

52 år, renägare och aktiv i Vilhelmina norra sameby, ledamot i Sametinget sedan 2009, ordförande i rennäringsnämnden 2017-2021. Jag vill arbeta ännu mer gentemot riksdag och regeringen för renskötseln, höja dess status som framtidsnäring och främja samisk matproduktion. Den viktigaste frågan framöver är översynen av rennäringslagen där renskötseln måste stärkas.

Lars Miguel Utsi

38 år, renskötare i Luokta Mávas sameby. Lång arbetserfarenhet av samiska organisationer, projektledning och internationellt samarbete. Vice styrelseordförande och ordförande i Språknämnden 2017-2021. Jag brinner för rättvisa och kämpar för att säkra renskötselns framtid och stärka samarbetet inom Sápmi.

Nils-Johan Labba

36 år, duodjiföretagare från Kiruna och renägare i Leavas sameby. Kulturpolitisk talesperson för partiet och ledamot i Sametingets Kulturnämnd 2017- 2021.

Julia Omma

25 år, renskötare i Semisjaur Njarg sameby, Tjallasgruppen. Det är viktigt att förbättra förutsättningarna för unga att bedriva en hållbar renskötsel. Jag vill också se förändringar i klimat- och rovdjurspolitiken och stävja rasismen mot oss samer.

John-Tomas Labba

27 år, mekaniker och renägare i Saarivuoma. Ungas framtid inom renskötseln och psykiskt ohälsa är frågor jag arbetar för.

Karin Vannar

68 år och vill fortsätta arbeta aktivt i politiken och älskar renarna. Jag brinner för sociala frågor och siffror men allra mest vill jag att rennäringen ska ha en framtid och då är bland annat mark, klimat, skog, gruvor, vatten och rovdjur mina hjärtefrågor.

Pávva Pittja

30 år, Unna Tjerusj, renskötare, jojkare. Jag vill arbeta för renens väl och betesro. Det är en kärnfråga som är sammanvävd med och berör övriga frågor i Sápmi, en fråga som har förmåga att påverka till det bättre.

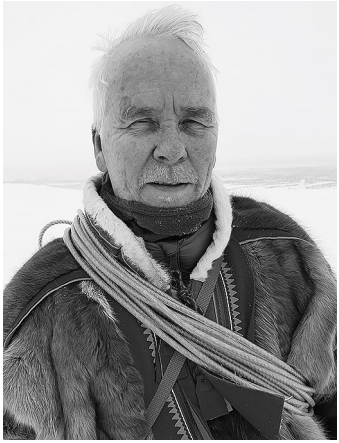

Tomas Unga

58 år och bosatt i Kiruna, renskötare i Vittangi sameby och entreprenör. Viktiga frågor för mig är att stärka skogssamiska rättigheter i områden där renskötsel av ålder bedrivits och att höja rovdjursersättningen, särskilt björn- och örnersättningen.

Katarina Lövgren

Arbetar just nu på förskolan i Ammarnäs och är kommunpolitiskt aktiv sedan 1994. Jag vill arbeta för att renskötselns möjligheter stärks och att klimathotet tas på allvar, för samiska barns rättigheter till sitt språk i förskola och skola och etablering av en samisk institution för psykisk hälsa.

Marika Renhuvud

26 år, dansare och koreograf. För mig är kulturen, språket och renskötsel viktiga frågor. Jag brinner för ett enat Sápmi och vill jobba med att stärka samer i deras egen identitet.

Fia Kaddik

58 år, idrottslärare, duojár, kulturarbetare. Rötter i Gávtsjávrrie och Skuhppe – Bitámädnu. Den röda tråden som genomsyrat mitt liv är duodji, renskötsel och det samiska språket. Jag brinner för duodji, idrott och hälsa, utbildning, samiska språket, jämställdhet, renskötselns stora faror, samisk mat.

Foto: Fia Kaddik

Skogssamisk utveckling – Vuävvdesáme åvvdånibme

Vår vision är ett rättssäkert samhälle för skogssamer där skogssamisk kultur, språk, rennäring och andra näringar får utvecklas i balans med naturen och klimatet.

Mija visjuvnan lä räkktatjavvga sebrudak vuävvdesämijda gunne vuävvdesáme kultuvvra, giella, båtsojsujjto ja ietjá ieládasa udtju åvvdånit akktavuodajn natuvrajn ja dälkijn.

Det skogssamiska samhället står inför särskilda utmaningar. Den svenska assimileringspolitiken har genom historien gått längre här än i många andra områden och de samiska språken måste revitaliseras. Det skogssamiska området har exploaterats hårt, skyddet för samisk rätt till mark och vatten är svagare och det omgivande majoritetssamhället har en mer dominerande ställning.

Vi vill stärka de samiska rättigheterna till mark och vatten inom det skogssamiska området i enlighet med urfolksrätten. Skogsskövlingen drabbar skogssamisk kultur och kulturmiljöer hårt. Skogsbruket måste särskilt respektera den skogssamiska rätten, boplatser, lämningar, betesmarker och anläggningar.

Skogssamerättsutredningens förslag måste implementeras. Rätten till jakt och fiske måste stärkas även med anledning av Girjasdomen.

Rennäringen har särskilda utmaningar. Renpåkörningar sker året om och måste minskas. Under hela barmarksperioden och särskilt i kalvningstider är björnen ett stort problem. Detta ska åtgärdas genom minskade populationer och ökade möjligheter för skyddsjakter och höjda ersättningar för björnskador.

Levande samiskt näringsliv - Viesso sáme äládus

Vår vision är en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av och inom Sápmi.

Min oainnáhus lea ekonomalaš, ekologalaš ja sosiálalaš bistevaš ovdáneapmi Sámis.

Vi vill att samhället ska få bättre strukturer för att skapa sig kunskap och förståelse om samiskt näringsliv. Utvecklingsprogram och näringspolitik måste anpassas till samiska företag och näringar. Samerna, i sin ställning som urfolk, ska ha starkt inflytande i det kommunala, regionala och nationella utvecklingsarbetet.

Det behövs åtgärder för att minska hinder i regelverk, t.ex. regler för livsmedelsproduktion, och skapa ekonomiska förutsättningar för att stärka samiskt företagande, t.ex. finansiering med villkor anpassade för samiska företag.

Vi vill genom start-, utvecklings- och investeringsstöd stärka samiska företag som arbetar ekologiskt och socialt hållbart. Renskötsel, duodji, fiske, jakt och andra samiska primärnäringar är viktiga att stötta. Samiska naturnäringar ska speciellt ges kompensation för naturgivna nackdelar som strängare klimat och avstånd till centralorter, för bl.a. långa flyttningar och transporter.

Samisk kultur och kulturarv – Sámi kultuvra ja kulturárbi

Vår vision är en levande samisk kultur och ett välbevarat och skyddat samiskt kulturarv som är tillgängliga för och förvaltas av det samiska folket enligt urfolksrätten.

Min oainnáhus lea ealli sámi kultuvra ja bissovaš ja gáhttejuvvon sámi kulturárbi mat leat sámiid anus ja hálddus eamiálbmotrievtti mielde.

En avsevärd utveckling av kulturanslaget behövs för att uppnå likvärdiga förutsättningar för samisk kultur. Det handlar om att skapa ett starkt organisationsliv och kulturinstitutioner, t.ex. samisk nationalscen, och goda förutsättningar för kulturutövarna, t.ex. ekonomiska förutsättningar, samarbetsmöjligheter över gränserna och arenor för kulturutövandet. Vi måste få rätten att säkra vårt kulturarv, bl.a. traditionella kunskaper som den muntliga berättartraditionen, duodjin och jojken samt de samiska kulturspåren i naturen och vår språkrikedom för att vi ska kunna förvalta dem för våra framtida generationer. Verksamheter som samiska muséer, arkiv och bibliotek ska utvecklas.

Ett stärkt skydd av våra immateriella rättigheter och vårt kulturarv behövs för att stävja exploatering och kulturell appropriering. Ansvaret för förvaltningen av samisk kultur och kulturarv ska samlas till Sametinget så att förvaltningen kan ske med respekt för det samiska samhällets behov, värderingar och urfolksrätt. Samisk kulturutövning genom kulturuttryck, våra språk, traditionella kunskap, nyttjandet av mark och vatten ska få ett samlat stöd och skydd genom en samisk förvaltning och rätt till mark och vatten. Samiska mänskliga kvarlevor och stulet kulturarv måste repatrieras. Samiska arkivsamlingar måste bli mer tillgängliga för samer. Inventering av samiska kulturmiljöer måste genomföras i hela Sápmi för att skydda kulturarvet från förstörelse. Heliga samiska platser ska respekteras och skyddas från exploatering.

Hälsa, omsorg, trygghet och idrott - Dearvvašvuohta, dikšu, dorvvolašvuohta ja valáštallan

Vår vision är att alla samer har god hälsa, glädje och en trygg omsorg, hälso- och sjukvård utifrån sina behov och levnadssätt i alla stadier av sina liv.

Min oainnáhus lea ahte visot sámiin lea dearvvašvuohta, illu ja dorvvolaš fuolaheapmi, eallin- ja dearvvašvuođadikšu sin dárbbuid ja eallinvugiid mielde juohke agis.

Omsorgen, hälso- och sjukvården ska stärka personalens samiska språk- och kulturkompetens samt skapa flexibilitet i förhållande till samiska levnadssätt. Regionala samiska hälsocenter och en samisk institution som har övergripande ansvar för psykisk hälsa ska etableras och utvecklas. Välfärdsystemet ska anpassas efter samiska levnadssätt. En samisk anpassning i föräldraförsäkringen behövs för att tillgodose samiska barns trygghet och rättigheter. Staten har ett ansvar att rätta till det diskriminerande utfallet av det sociala trygghetssystemen vars utformning missgynnar egenföretagare och därmed drabbar det samiska samhället hårdare än samhället i övrigt.

Vi vill att den samiska idrottsrörelsen stärks och får ta del av de statliga stöden till idrott. Samiska barn, unga och vuxna ska få bättre möjligheter att utöva idrott tillsammans i hela Sápmi för att stärka sin identitet, språk, kultur och samhörighet.

Samiskt samarbete - Saemien ektiebarkoe

Vår vision är att det samiska folket i Sverige stadigt arbetar för att stärka samhörigheten i hela Saepmie och att urfolkens rätt är erkänd och stark internationellt och i Saepmie.

Mijjen ulmie saemiej åålmegh Sveerjesne iktesth barkeminie juktie ektievuekiem abpe Saepmesne nænnoestidh jïh aalkoealmetji reaktah lea striengkies jïh dåhkasjadteme dovne internasjonaalesne jïh Saepmesne.

Samiska frågor på internationell nivå ska handläggas gemensamt genom Samiskt Parlamentariskt Råd.

En nordisk samekonvention ska stärka samisk självbestämmande och ge bättre möjligheter att genom samnordiska organ med ekonomiska och personella resurser harmoniera och samordna de olika statliga reglerna, lagarna och åtgärderna.

Den s.k. lappkodicillen från 1751 är ett grundläggande dokument som fortfarande gäller och som tillförsäkrar samerna rätt till eget samhällsliv och markanvändning oberoende av statsgränser.

FN:s deklaration om urfolks rättigheter är den folkrättsliga riktlinje som ska följas. Tillsammans med andra urfolk i världen ska samerna verka för att internationella konventioner ska ratificeras och de internationella granskningsorganens påpekanden och rekommendationer följas.

GUOVSSONÁSTI

arbetar för att Du som same ska ha rätt och möjlighet

- att bo, arbeta och leva i sameområdet, både i vardag och fritid
- att ta del av och utveckla samisk kultur i olika former
- att återta och använda ditt språk både i hemmet och det offentliga livet.

barggá jut Dån, degu sábmen galggá riektáv ja máhttelisvuodav

- orrut, bargat ja eallit sámiguovllus, sihke árgan ja astoáiggi
- oassálasstet ja åvdedit sámekultuvrav måttijn hámijn
- gïelem åtnose vaeltedh jïh saemiestidh dovne gåetine jïh byjjes jieliemisnie.

GUOVSSO NÁSTI

”Vi är samer och vi vill vara samer, utan att därför vara varken mer eller mindre än andra folk i världen.”

”Vi har under historiens lopp funnit vår bärgning och levat i Sápmi, och vi äger en kultur som vi vill skall utvecklas och leva vidare.”

”Mii leat sámit ja háliidit leat sámit, eat dađe eanet, dahje unnit go máilmmi ležá álbmogat.”

”Áiggiid mielde mii leat birgen ja eallán Sámieatnamis ja mis lea kultuvra, man mii doaivut ovdánit ja eallit viidáseappot.”

”Mijjieh libie saemieh jïh mijjieh sïjhtijibie saemieh årrodh, juktie læjhkan idtjin daarpesjh dobtedh unnebe jallh jienebe, goh jeatja almetjh daennie eatnamisnie.”

”Dej jaepiej mah leah joe vaaseme libie gaavneme vuekiem, guktie edtjijibie Saepmesne bearkadidh jïh jieledh. Mijjieh kultuvrem utniejibie, maam mijjieh sïjhtijibie evtiedidh jïh boelvijste boevlide juhtedh.”

”Mij lip sáme ja sihtap sáme årrot, ij ga ienep jali unnep gå världa ietjá álmmuga.”

”Ájgij tjadá mij lip gávnnam viessomnárev ja viessum Sámen ja miján la kultuvrra, mav sihtap åvdedit ja ájn bisodit.”

”Mïjjah liehpie sámieh jah sïjttabe sámieh urruot, jah ij geännå jiänabe jallå unniebe guh viärålden jiätjå ålmmagh.”

”Äjgij tjađđa liehpie mijjan viässuomenárieb jah jielliemub Sámieniädnamisne gávdname gussnie mïjjan kultuvrah leäh mah sïjttabe gelggh uvddanit jah eŋŋe bïssuotit.”

”Mija läp sáme ja mija sihtap sáme årrot, ij ienap jala unnep gu vieråldа ietjå älbmuga.”

”Mija läp äjgij tjara berrgim ja vessum Sámeiednamin ja mijan lä kultuvvra mav sihtap åvdedit ja ájmon adnet.”

facebook.com/guovssonasti
instagram.com/guovssonasti
guovssonasti.se // guovssonasti@biegga.com
Adress: c/o Utsi, Stengatan 12, 962 31 Jokkmokk